

גיליון הורים פרשת פי תשא

בפרשה מספר נושאים מרכזיים . מחצית השקל , הכיור , שמן המשחה , קטורת הסמים , מינוי עושי מלאכת המשכן , השבת , לוחות הברית , חטא העגל , תחינות משה בפני הקב"ה , לוחות שניים וירידת משה מההר

סיפור א' לשולחן שבת

"ונתנו איש כפר נפשו... מחצית השקל תרומה לה" "

בעל הטורים מפרש כי בגימטריה שקל=נפש וזה שנאמר: "צדקה תציל ממות" . הגמרא במסכת שבת מספרת: בתו של ר' עקיבא, הייתה צריכה למות ביום חופתה ע"י נחש ור' עקיבא ידע על כך. וביום שנכנסה לחופה, לאחר סעודת החתונה, סידרה היא את שערה והוציאה מראשה סיכה ותקעה אותה בסדק צר שבקיר כדי שלא תאבד לה והלכה לישון .

למחרת בבוקר , ר' עקיבא שהיה מלא בחששות ממותה הצפוי של בתו , הגיע לראות מה עלה בגורלה. והנה , בתו חיה. נכנס ר' עקיבא לחדרה ובתו הוציאה את הסיכה מהקיר וראתה נחש מסוכן שרבוץ בתוך הקיר והסיכה הייתה נעוצה בראשו . ביקש ר' עקיבא מבתו לדעת בזכות מה ניצלה היא ממות ? וענתה לו כי בא עני בשעת החתונה ואף אחד לא שמע לקריאתו מהרעש שהיה באולם השמחות. כשהיא בלבד הבחינה בו, עזבה הכל, יצאה אליו עם מנת האוכל שהכינו עבורה והייתה מונחת לפניו... הנהן בראשו רבי עקיבא: אכן, "צדקה תציל ממות".

סיפור ב' לשולחן שבת

מדוע אומר משה רבנו להקב"ה: "מחני נא מספרך אשר כתבת", במה זה יפתור את הבעיה? האם בני ישראל לא יחטאו עוד?!... "אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" פסוק זה פירש המגיד מדובנא על ידי משל: לשר גדול היה קרוב משפחה אשר היה גונב תמיד מאוצרות המלך. בכל פעם שנתפס בגנבתו, השתדל בעבורו השר ולימד עליו זכות, עד שיצא הגנב ללא עונש. פעם אחת גנב האיש סכום גדול מאד מאוצר המלך. לא ידע השר כיצד ללמד זכות על קרובו, שהרי הפעם סכום הגנבה כה גדול. אדוני המלך - אמר השר - מבקש אני כי תעביר אותי משרתי הרמה. מדוע? התפלא המלך. קרובי זה - אמר השר - סומך עלי כי בכל פעם אדבר טוב בעדו, משום כך אינו מפסיק לגנוב מאוצר המלך, אולם אם אעזוב אני את משרתי הרמה, לא יהיה מי שילמד עליו זכות, או אז יפסיק קרוב משפחתי זה ממעשיו הרעים. כך הוא גם הנמשל: משה רבנו אומר להקב"ה: "מחני נא מספרך אשר כתבת", וממילא לא יחטאו עוד בני ישראל, שכן לא יסמכו עוד על השתדלותי בעבורם.

(מעובד מאתר dvar-tora.com)

סיפור ג' לשולחן שבת

בין סממני הקטורת הייתה גם החלבנה שריחה היה רע אך ממנה למדו חז"ל שחייבים לחבר את פושעי ישראל יחד עם כל הציבור. כל יהודי הוא מבניו של הקב"ה ואין אנו מסוגלים לראות קדימה ואיננו יודעים מה יהיו תולדותיו בעתיד. לכל יהודי יש מקום בעולם וגם מי שנראה פגום, לעיתים הוא היחיד שיכול לעשות את העבודה המתאימה במקום מסויים.

לפני שנים רבות, בעיירה קטנה אי שם ברחבי הודו הרחוקה, חי שואב מים זקן. מידי יום הוא נשא על כתפיו השוחחות את מוט העץ המגושם והכבד. משני צידי, נתלו שני כדי חרס גדולים. הכד הימני, היה שלם ותקין, מעולם הוא לא דלף. לעומתו, הכד השני, היה סדוק לכל אורכו. תמיד, כשנשא האיש את הכדים מן הבאר עד לפתח בית האדון - נשפכה חצי מתכולת כד החרס הסדוק החוצה, והלכה לאיבוד. כך, במשך שנתיים תמימות, שואב המים עשה את תפקידו בנאמנות. בכל פעם הוא הגיע אל היעד עם כד וחצי מים. הכד השלם, היה גאה מאוד בעצמו. מנגד, הכד הסדוק היה עצוב ומדוכא. לא פעם עמיתו פגע בו, עת כשהזכיר את עליונותו כלפיו. ביום מן הימים, תשש כוח הסבל של הכד הסדוק. יותר הוא לא יכול היה לספוג את עלבונו, ולהבליג. מיד לאחר שאיבת המים, הוא פנה אל השואב ואמר לו בקול נוגה: "אני מוכרח להביע את התנצלותי בפניך". "למה, קרה משהו?" שאל אותו האיש בדאגה. "אני מתבייש על שאינני מסוגל להחזיק את כמות המים שאתה ממלא בתוכי, כמנהגך מידי יום. הסדק שבי, גורם לדליפה מיותרת. בעטיי, מאמציק הלא פשוטים לספק מים לבית אדונך גובלים בחסר, בגלל המום שקיים בי. לו הייתי שלם, כמו עמיתי, היית מביא לאדונך כמות גדולה יותר. ככה היית משתכר למחייתך, מעט יותר", כך שפך הכד הנחיתי את רגשותיו הטעונים. כאבו, נגע ללב מוכר המים הוא אמר לו ברכות ובחמלה: "כאשר נגיע בקרוב, לאחוזת האדון, התבונן בבקשה בפרחים המרהיבים שמקשטים את פתח הכניסה אליה. והנה, ברגע שדרכו רגלי האיש על שביל הכניסה לחווילה המפוארת - היה ניתן להבחין בערוגות פרחים יפים. עם זאת, המראה המלבב והמשובב לא הצליח לרומם את מצב רוחו של הכד המדוכדך. כשעלה שואב המים במדרגות בדרכו אל דלת הכניסה, שוב חזרה על עצמה המציאות הקודרת כמו מימים ימימה. הכד הסדוק נוכח כי מחצית מכמות המים שהייתה בו, הלכה לאבדון. אז, ברגעים לא פשוטים אלו, עודד אותו שואב המים במילים הבאות. "האם שמת לב", הוא שאל, "שכל הפרחים המקסימים האלו שראית, צומחים רק בקצהו האחד של השביל? זהו בעצם, הצד שלך. הרי אדם המתעסק כמוני במלאכה מורכבת כזאת של שאיבת מים יחזיק ברשותו כד בלתי תקין! אם ככה, מדוע החזקתי אותך? התשובה לכך היא פשוטה. תמיד ידעתי, כי הסדק קיים בך. לשם כך חיפשתי לנצל את העניין בשביל מטרה נעלה. באותו צד שתלתי זרעים של פרחי נוי, וככה ניצלתי את אותם מים שדלפו ממך בעבור השקיייתם. עם הזמן, הם יצאו מן הקרקע ולבלבו בחן, תודות לך. שנתיים ימים אני קוטף מהם כדי להניח אותם בתוך האגרול שניצב על שולחן האדון. באי הטרקלין עומדים נפעמים מול הפרחים הנאים, ומהללים אותם בכל פה. אלמלא היית סדוק, כמו שהינך עתה, לא היו פרחים אלו מקשטים את בית האדון, כמו גם, את פתח ביתו." כד החרס הקשיב לדבריו בשקיקה. האיש המשיך לשרטט את הקו המעשי, מוסר ההשכל, ברוב תבונה: "לכל אחד", אמר, "יש סדק שגורם לו תסכול ואכזבה. אף אחד, איננו מושלם. כל מה שנדרש מאיתנו זה לתעל את אותו חיסרון, לנצל את הפגם, ולעשות בו משהו מועיל. לעיתים רבות, מתוך החולשה, נגלה את החוזק.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

מחצית השקל (ל, יא"טז)

1. מהו לשון "כי תשא" ומה בפועל צריך לעשות משה בעקבות כך? (רש"י ל"ב) לשון קבלה (א) כתרוממו, כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם, אל תמנע לגלגולת, (ב) אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מנינם:
2. הקב"ה מצווה למנות את עם ישראל אך לא לספור את האנשים אלא לתת איש כופר נפשו שהמנין שולט בו עין הרע. מה צריכים בני ישראל להביא? (יג) מחצית השקל
3. כתוב בפס' "זה יתנו" מה הפירוש "זה"? (רש"י ל"ג) הראה לו כמין מטבע (ד) של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו כזה יתנו
4. מה למדנו מהפס' "מבן עשרים שנה ומעלה"? (רש"י ל"ד) למדך כאן, שאין פחות מבן עשרים יוצא (ו) לצבא, ונמנה בכלל אנשים:
5. מחצית השקל היא תרומה מיוחדת שמראה לכל עם ישראל שהם שווים בפני ה' ולא משנה בין עשיר לבין עני. השלימו: "העשיר _____ והדל _____ השקל (ל"טו) לא ירבה, לא ימעט

המנין הראשון של עם ישראל נעשה לאחר יום הכיפורים הראשון במדבר ותרומת מחצית השקל נלקחה לעבודת המשכן וממנה נעשו האדנים. המנין השני נעשה בחודש אייר שבעה חודשים אחרי כן.

הכבוד (ל, יזכ"א)

1. הקב"ה מצווה את משה לבנות כלי נוסף לעבודת הכהנים. מהו הכלי ומה צריכים הכהנים לעשות לפני העבודה? (ל"ח) כיור נחושת, לרחיצת ידים ורגלים
2. מה ה"כן" של הכיור ("וכנו...")? (רש"י ל"ח) כתרוממו בסיסה, מושב מתוקן לכיור:

3. למה הכיור לא נזכר בפרשה הקודמת עם שאר הכלים? (ספורנו ל,יח) גם זה הכלי לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים, כי לא היתה הכונה בו להשכיך שכינה במקדש כענין הכונה באותם הכלים כמבואר למעלה, אבל היתה הכוונה להכיין את הכהנים לעבודתם:
4. כתוב בפס' לגבי הכהנים שהם רוחצים "את ידיהם ואת רגליהם", איך היה מתבצע "קידוש" (רחיצה) ידיהם ורגליהם? (רש"י ל,יט) בבת אחת היה מקדש ידיו (ס) ורגליו, וכך שנינו בזבחים (יט), כיצד קדוש ידים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדשן;
5. למה צריכים אהרון ובניו לרוחוץ את ידיהם ואת רגליהם? ענה על דרך הפשט. (רמב"ן ל,יט) הרחיצה הוא דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליועג בפת בג המלך וביני משתיו רוחוץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות. והוסיף כאן לרוחוץ הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש בני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור:
6. מתי מצוים הכהנים לרוחוץ ידים ורגלים? (ל,כ) בבואם אל אהל מועד או בעבודת הקרבת הקורבנות

שמן המשחה (ל, כב-לג)

1. התורה מפרטת את הכנת שמן המשחה לכלי המשכן והכהנים. רשמו את הדברים שהרכיבו את שמן המשחה: (ל,כג-כד) מר דרוור, קנמן בשם, קנה בושם, קידה, שמן זית
2. כתוב בפס' "בשמים ראש" מה הכוונה במילה "ראש"? (רש"י ל,כג) חשובים
3. למה נכתב בפס' "קנמן בשם" ולא רק קנמן? (רש"י ל,כג) לפי שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעץ, לכך הוצרך לומר קנמן בשם, מן הטוב:
4. מהי "מרקחת"? (רש"י ל,כה) וכל דבר המעורב בחבירו, עד שזה קופח מזה (ו) או ריח או טעם, קרוי מרקחת
5. מה למדו חכמים מהמילה "לדרתיכם"? (רש"י ל,לא) מכאן למדו רבותינו לומר שכולו קיים לעתיד לבא (הוריות יא:)
6. מה הפירוש "ובמתכנתו" ואם כן מה האיסור של "ובמתכנתו לא תעשו כמדה"? (רש"י ל,לב) לשון חשבון, כמו מתכנת הלבנים, וכן במתכונתה, של קטורת: בסכום סממניו, לא תעשו אחר כמדה במשקל סממנין הללו
7. כתוב בפס' "ואשר יתן ממנו על זר" מה הפירוש על "זר"? (רש"י ל,לג) שאינו צורך כהונה (ל) ומלכות

קטורת הסמים (ל, לד-לח)

1. על מזבח הזהב בתוך המזבח נשרפה הקטורת לריח ניחות. אלו חומרים היו בקטורת? השלימו: _____ () _____ (שרף הנוטף מעצי הקטף. קרוי "צרי") _____ (שורש בושם הקרוי גם ציפורן) _____, _____ (מור קציעה, שיבולת נרד, כרכום, הקושט, קילופה, קינמון) _____ זכה (ל,לד) נטף, שחלת, חלבנה, סמים, לבונה
2. מהי "שחלת"? (רש"י ל,לד) שורש בשם, חלק ומצהיר כצפורן, ובלשון המשנה קרוי צפורן, וזהו שתרגם אונקלוס וטופרא:
3. מהי ה"חלבנה" ומה אנו לומדים מזה שהיא בתוך סממני הקטורת? (רש"י ל,לד) בשם שריחו רע, וקורין לו גלב"נא, ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף (מ)עמנו באגודת תעניותינו ותפלתנו את פושעי ישראל (ג) שיהיו נמנין עמנו:
4. מה הפירוש "ממלח"? (רש"י ל,לה) כתרנומו מעורב, שיערב שחיקתן יפה זה עם זה, ואומר אני שדומה לו וייראו המלחים (יונה א, ה.), מלחך וחובליך (יחזקאל כז, כז), על שם שמהפכין את המים במשוטות כשמנהיגים את הספינה, כאדם המהפך בכף ביצים טרופות לערבן עם המים, וכל דבר שאדם רוצה לערב יפה יפה, מהפכו באצבע או בבזך:
5. נאמר על הקטורת "טהור קדש" מה הכוונה טהור בפס' (ספורנו ל,לה) מנוקה מכל פסולת
6. מה הפירוש "ממולח טהור"? (אור החיים ל,לה) נראה כי פירוש טהור הוא שלא יראה בו ערבוב גוונים כי לצד שיש בו אחד עשר סממנים יתרבו הגוונים והגם שיערבם יחד לצד ריבוי הסממנים וריבוי הכמות שלש מאות וס"ח מנים תשאר איזה פינה בו שאין הגוון שוה בה והגם שיהיה שוה אף על פי כן כשידקדק בחוש דקות הראות ישכיל כי איננו גוון אחד ואינו קרוי מציאות זה טהור, לזה אמרו ממולח טהור פירוש זך שיראה גוון אחד ממש באמצעות התערובת מעשה אומן ובאמצעות היותה דקה ביותר:
7. את הקטורת היה צריך לשחוק(לטחון) היטב. ואסור היה לעשותה חוץ מעבודת בית המקדש. מה עונשו של מי שיעשה קטורת שלא לעבודת המקדש? (ל,לח) ונכרת מעמיו
- 8.

מינוי עושי המלאכה (לא, א-יא)

1. מי מונה על ביצוע בניית המשכן וכל כליו? (לא,א) בצלאל בן אורי למטה יהודה
2. כתוב בפס' "ראה קראתי בשם" נראה שהפס' מדגיש את עניין השמות מה רמזו בשמותם של בצלאל ושל אורי בן חור? (אור החיים לא,א) אולי שכיזין לומר שיראו רמז הענין בשמו ושם אבותיו, בצלאל שעשה צל לאל, בן אורי שעשה מקום לאשר אור לו, בן חור שעשה ישראל בני חורין מעון העגל כאומרם ז"ל (שמו"ד פנ"א) בפסוק משכן העדות עדות לכל שנמחל להם עון העגל הרי שנרשם בו הדבר בשמו ושם אבותיו
3. ה' ממלא את בצלאל ב"חכמה בתבונה וברעת" כדי שיוכל לבנות את המשכן. מה הכוונה בחכמה מה הכוונה בתבונה ומה הכוונה ברעת? (רש"י לא,ג) בחכמה. מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד: ובתבונה. מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד: וברעת. רוח הקדש

4. כתוב בפס' "ובחרשת אבן" מהו לשון חרשת? (רש"י לא,ה) לשון אומנות, כמו חרש חכם (ישעיה מ, כ).
5. מי עבר יחד עם בצלאל בן אורי? (לא,ו) אהליאב בן אחיסמך ואיתם עוד חכמי לב

השבת (לא, יביז)

לפני תחילת בניית המשכן, הקב"ה מצווה על שמירת השבת וקדושתה

1. למה נכתב דווקא פה אחרי הצווי על מלאכת המשכן "אך את שבתותי תשמרו"? (רש"י לא,יא) ואתה, אף על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת (ה) המשכן, אל יקל בעיניך לרחות את השבת מפני אותה מלאכה:
2. כתוב בפס' "כי אות היא ביני ובניכם לדעת כי אני ה' מקדשכם" מה הכוונה "לדעת" מי ידע? (רש"י לא,יג) האומות בה, כי אני ה' מקדשכם
3. איזה איסור לומדים מזה שנאמר שבת "שבתון" ומה מטרת האיסור הזה? (ספורנו לא,טו) הנה נאסר בה אפילו דבר שאינו מכלל המלאכות, כאמרו וביום השביעי תשבות וזה כדי שיהיה קדש לה', שיהיה האדם בו פונה לגמרי מחיי שעה לעסוק בעסקי חיי עולם לכבוד קונו:

לוחות הברית (לא, יח)

לאחר ארבעים יום וארבעים לילה הקב"ה נותן את לוחות הברית שהיו כתובים באצבע אלקים למשה רבינו.

1. למה נכתב "כבלתו" בכתוב חסר (לא האות ו')? (רש"י לא,יח) כבלתו, כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד (מ) כולה בזמן מועט כזה.
2. כנגד מה ניתנו שני הלוחות? (בעל הטורים לא,יח) כנגד שמים וארץ חתן וכלה ב' תורות ושתי עולמות

חטא העגל (לב, איו)

1. מדוע הערב רב שעלו עם בני ישראל ממצרים פונים אל אהרון ומבקשים "קום עשה לנו אלהים"? (לב,א) לא יודעים מה קרה למשה ולא רוצים להיות ללא מנהיג
2. העם חושב שמשה "בשש". מה פירוש המילה "בשש"? (רש"י לב,א) כתרנומו לשון איחור, וכן בשש רכבו (שופטים ה, כח), ויחילו עד בוש (שם ג, כה).

כי כשעלה משה להר אמר להם, לסוף ארבעים יום אני בא בתוך ו' שעות, כסבורים הם שאותו יום שעלה מן המגין הוא, והוא אמר להם שלימים, ארבעים יום ולילו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו, שהרי בז' בסיון עלה, נמצא יום ארבעים בשבעה עשר בתמוז, ביי' בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חשך ואפלה וערבוביא, לומר ודאי מת משה לכך בא ערבוביא לעולם, אמר להם מת משה שכבר באו (פ) שש שעות ולא בא וכו', כדאיחא במסכת שבת (פט.ט), ואי אפשר לומר שלא טעו אלא ביום המעונן, בין קודם חצות בין לאחר חצות, שהרי לא ירד משה עד יום המחרת, שנאמר וישכימו במחרת ויעלו עולות:

3. מה משמעות ההדגשה "כי זה משה האיש"? (רש"י לב,א) כי זה משה האיש. כמין דמות משה הראה להם השטן, שנושאים אותו באויר רקיע השמים:
4. מה מעוניינים הפונים לאהרון להדגיש כשאומרים: "אשר העלנו מארץ מצרים"? (רש"י לב,א) והיה מורה לנו (צ) דרך אשר נעלה בה, עתה צריכין אנו לאלהות אשר ילכו לפנינו:
5. אהרון רואה שהערב רב גוררים את עם ישראל לחטא ואף הורגים את חור בין מרים. מה אומר להם אהרון לעשות? (לב,ב) להביא אליו את נזמי הזהב מאוזני הנשים
6. כשהעם רוצה לעשות את העגל למה אהרן מבקש את נזמי הזהב (התכשיטים) שבאזני הנשים הבנים והבנות? (רש"י לב,ב) אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן, שמא יתעב הדבר, ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמם:
7. מה לומדים מהמילים "אלה אלקיך"? (רש"י לב,ד) ולא נאמר אלה אלהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים הם שנקהל על אהרן והם (ת) שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו:
8. הנשים מסרבות לתת את הנזמים אך הגברים השיגו זהב מעצמם. אהרון לוקח את כל הזהב ומתיך אותו. איך נוצרה צורת העגל? (רש"י לב,ד) כיון שהשליכו לאור בכור, באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממצרים ועשאוהו בכשפים, ויש אומרים מיכה היה שם, שיצא מתוך דמוסי (ר) בנין שנתמעך בו במצרים (סנהדרין קא.ז), והיה בידו שם וטס, שכתב בו משה עלה שור עלה שור להעלות ארונו של יוסף מתוך נילוס, והשליכו לתוך הכור, (ש) ויצא העגל:
9. מה הפירוש "מסכה"? (רש"י לב,ד) לשון מתכת
10. אהרון רואה שבעגל הזהב יש רוח חיים ("שור אוכל עשב") ומעשה השטן הצליח. אהרון מנסה לרחות את ה"חגיגות", בונה מזבח ואומר שיהיה חג מחר. מדוע? (רש"י לב,ה) לרחותם: ויאמר חג לה' מחר. ולא היום, שמא יבא משה קודם שיעבדוהו, וזה פשוטו
11. כתוב בפס' "וירא אהרן" מה הכוונה שאהרן ראה? (אור החיים לב,ה) פירוש ראה דבר פלא כי לא עשה דבר אלא השליכו באש ויצא העגל מעצמו:

12. מה עושים הערב רב והנגרדים מעם ישראל? (לב,ה) משכימים מוקדם, מעלים עולות ושלמים ...

תחינות משה בפני הקב"ה (לבז - לג, כג)

1. הקב"ה מבקש ממושה לרדת מהר סיני " כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים" (אלו הערב רב) ומספר למשה על עגל הזהב. מה הקב"ה מציע למשה? (לב,ט"ז) לכלות את עם ישראל חו"ח ולהקים עם חדש ממושה רבינו
2. מה כוונת ה' כשאומר למשה "לך רד" (רש"י לבז,ז) רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם (ברכות לב).
3. למה ה' אומר למשה "הניחה לי" וכי משה הפציר בה' כבר בשלב זה? (רש"י לבז,י) עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם (שמו"ר מב, י).
4. משה רבינו, סניגורם של ישראל, פונה אל הקב"ה בתפילת מיוחדת "ויחל משה". מהן הסיבות שמשה "משכנע" את הקב"ה לא לפגוע בעם ישראל? (לב,יג) א) המצרים יאמרו שהקב"ה הוציא אותם ממצרים ולא הצליח להביאם לארץ ישראל ולכן הרגם בדרך. ב) השבועה לאבות הקב"ה נעתר לתפילת משה. משה יורד מן ההר עם לוחות הברית הכתובים משני עבריהם "מכתב אלוקים.... חרות על הלוחות". יהושע משרת משה מלווה את משה ויחד הם שומעים קולות. יהושע חושש שפרצה מלחמה במחנה וחושב ששומע קול מלחמה. מה עונה לו משה? השלימו: "... אין קול _____ (קול הגיברים הקוראים לניצחון) ואין קול _____ (קולות שצועקים על הפסד במלחמה). {אלא} קול _____ (קולות חירופין וגידופין) אנכי שומע" (לב,יח) ענות גבורה, ענות חלושה, ענות משה מתקרב למחנה ורואה את עגל הזהב ואת המחולות שעושים הערב רב ומעט מבני ישראל. מה עושה משה רבינו? (לב,יטכ) משליך את הלוחות תחת ההר, שורף את העגל, טוחן את העגל, זורה על פני המים, ומשקה את עם ישראל
7. מה הפירוש "כי ברע הוא"? (ספורנו לב,כב) שכבר היו בענין רע, נצמדים לגלולי מצרים:
8. אהרן אומר "ואשליכיהו באש ויצא העגל הזה" למה אהרן לא מפרט איך בדיוק זה קרה? (רמב"ן לב,כב) ובעבור שלא רצה אהרן להאריך בסורחן, קצר ואמר ויצא העגל הזה שיצא להם הענין הרע הזה אשר אדוני רואה:
9. אהרן מספר למשה איך קרה החטא הגדול ומשה קורא לנאמנים לקב"ה להרוג את כל האנשים שלקחו חלק בחטא העגל. מי התייצב למשימה וכמה אנשים הם הרגו? (לב,כח) שבת לוי, שלושת אלפים
10. מה למדנו מהמילים "כל בני לוי" (רש"י לב,כו) מכאן שכל השבט כשר (יומא שם):
11. משה חוזר להתחנן בפני ה' לא לפגוע בעם ישראל. המילה "אכפרה" כתוב פעמיים בתורה היכן הפעם השנייה ומה אפשר ללמוד מזה? (בעל הטורים לב,ל) ב' במס' דין ואיך אכפרה פניו במנחה זהו שאמרו לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה. אכפרה בעד חטאתכם להתפלל עליכם מתי אכפרה פניו במנחה:
12. משה רבינו קובע תנאי לקב"ה: השלימו: "ועתה אם תשא חטאתם (כלומר, אם תמחל להם - הכל בסדר) _____ אשר כתבת" (לב,לב) ואם אין מחני נא מספרך אשר
13. ה' נענה לדבר משה וחס על העם, כתוב בפס' "וביום פקדי פקדתי עליהם חטאתם" מה הפתרון שה' נותן בפס' הזה? (רש"י לב,לד) עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:
14. כתוב בפס' "איש עדין" מהו ה"עדי"? (רש"י לג,ד) כתרים שניתנו להם בחורב כשאמרו נעשה ונשמע (שבת פח):
15. מהו "עדי" ולמה בני ישראל מורידים אותו? (אבן עזרא לג,ו) מן עדים. והם בגדי תפארת ותכשיטים כמו הנזמים והטבעות. על דרך ואעך עדי. כי התאבלו על דבר העגל:
16. בעקבות חטא העגל וכעסו של הקב"ה, משה לוקח את אוהלו אל מחוץ למחנה ישראל. ושם היה בית ועד למבקשי תורה. לכן נקרא שם האוהל _____ (לג,ז) אוהל מועד
17. כל מי שהיה רוצה לדבר עם משה צריך לצאת אל אוהל מועד, בלשון הפס' "כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד" מה אנו לומדים מכאן? (רש"י לג,ז) מכאן למבקש פני זקן, כמקבל פני שכניה
18. מה הכוונה שה' דיבר אל משה "כאשר ידבר איש אל רעהו"? (ספורנו לג,יא) ולא בחידות:
19. כתוב בפס' "ומשרתו יהושע בן נון נער" האם יהושע בגיל "נער" בשלב זה? (אבן עזרא לג,יא) והוא חיה מאה ועשר שנים. וחכמים אמרו כי שבע שנים כבש ושבע שנים חלק אם כן היה בן חמשים ושש שנה ואיך קראו הכתוב נער. וככה דקדוקו ומשרתו יהושע בן נון שירות נער:
20. מה הפירוש "והניחותי לך"? (ספורנו לג,יד) אניח לך מכל אויבך מסביב באופן שתביאם לארץ בטה:
21. ה' אומר למשה "גם את הדבר הזה" במה מדובר? (רש"י לג,יז) שלא תשרה שכניתי עוד על עובדי אלילים אעשה, ואין דבריו של בלעם הרשע על ידי שריית שכניה, אלא נופל וגלוי עינים, כגון ואלו דבר יגונב (איוב ד, ב), שומעין על ידי שליח:
22. כשמשה היה מדבר עם הקב"ה, היה יורד עמוד הענן על האוהל. מה היו עושים בני ישראל? (לג,י) קמו והשתחו
23. השלימו: "ומשרתו _____ האוהלי" (לג,יא) יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האוהל
24. למה דווקא כאן משה מבקש מה' "הראני נא את כבודך"? (רש"י לג,יח) ראה משה שהיה עת רצון ודבריו מקובלים, (ח) והוסיף לשאול להראותו מראית כבודו
25. משה רבינו מבקש לראות את כבוד ה'. מה אומר הקב"ה למשה? השלימו: "לא תוכל לראות את פני _____ וחי" (לג,כ) כי לא יראני האדם וחי

לוחות שניים וירידת משה מן ההר (לד, א-לה)

1. הקב"ה מצווה את משה לפסל שני לוחות אבנים כראשונים ולעלות חזרה אל הר סיני. במעמד הנשגב משה רבינו קורא אל ה' שלוש עשרה מידות בהם הקב"ה מנדיג את עולמו (אל רחום וחנון.....). מה הכוונה "ארך אפים"? (רש"י לד,ו) מאריך אפו, ואינו ממהר ליפרע, שמא (א) יעשה תשובה:
2. ה' נושא עון ופשע, מה ההבדל בין עון לפשע? (רש"י לד,ז) עונות, אלו הזדונות. פשעים, אלו המרדים שאדם עושה להכעיס:
3. כתוב בפס' שה' שומר חסד ("נוצר חסד") איזה חסד ה' שומר? (רש"י לד,ז) שהאדם עושה (ג) לפניו:

4. מתי ה' פוקד עון האבות ומשלם אותו לבנים ("פוקד עון אבות על בנים")? (רש"י לד, ז).
 5. ה' רחום וחנון, מה הכוונה רחום ומה הכוונה חנון? (ספורנו לד, ו) רחום - על החייבים להקל ענשם בקראם אליו. חנון - עושה חן וגומל טוב לשואלים אף על פי שאינם ראויים לו.
 6. מה הכוונה שה' רחום? (אבן עזרא לד, ו) כדרך כרחם אב על בנים שישמרם שלא יפלו.
 7. כתוב בפס' "וגם איש אל ירא בכל ההר" המילים "וגם איש" נתכתבו פעם נוספת בתנ"ך היכן היא ומה לומדים מזה? (בעל הטורים לד, ג) דין ואיך וגם איש היה מתנבא לומר אפי' אם יהי' נביא לא יסמוך על נבואתו לעבור על הצווי:
 8. מה ההדגשה "וגם איש אל ירא בכל ההר"? (רמב"ן לד, ג) גם בתחתית ההר מקום מעמד ישראל בראשונה (לעיל יט ז):
 9. כתוב בפס' "וימדה משה ויקד ארצה" מה מראה המהירות הזאת? (ספורנו לד, ח) לתוספת הכנעה כי אמנם מהירות ההשתחויה תורה על גדלות הדבר אשר לו יכנע המשתחוה, כאמרם ז"ל (ברכות פרק הרוואה) רב ששת כי כרע, הוה כרע כי חזרא:
 10. ה' אומר "נגד כל עמך אעשה נפלאות" מה הכוונה ב"נפלאות"? (רש"י לד, י) לשון נפלינו, שתהיו מובדלים בזה מכל האומות עובדי אלילים, שלא תשרה שכניתי עליהם:
 11. כשאנו באים לארץ ישראל יש לנו חוב לכרות את ה"אשרה" של הגויים היושבים בארץ, מהי אשרה? (רש"י לד, יג) הוא אילן שעובדים אותו:
 12. הקב"ה כורת ברית מחדש לעשות נפלאות לעם ישראל ומצווה לא לכרות ברית עם יושבי ארץ ישראל. מדוע? (לד, טו-טז) ילכו אחרי אלוהים אחרים והתחתנו עם יושבי הארץ הגוים
 13. התורה מספרת על שלוש הרגלים: פסח, שבועות וסוכות. כיצד מכונה כל אחד מהחגים? (לד, יח-כב) חג המצות, חג השבועות, חג האסיף
 14. אנו מצווים לפדות כל חמור בכור, איך נעשה הפידיון? (רש"י לד, כ) נותן שה לכהן, והוא חולץ ביד (ל כהן, ופטר חמור מותר בעבודה לבעלים:
 15. כתוב בפס' "כל בכור בניך תפדה", איך נעשה הפידיון של הבכור בבני אדם? (רש"י לד, כ) חמשה סלעים פדיונו קצוב, שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה (במדבר יח, טז):
 16. למה נקרא החג חג "האסיף"? (רש"י לד, כב) בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו לשון הכנסה לבית, כמו ואספתו אל תוך ביתך (דברים כב, ב):
 17. התורה מצווה על מצוות עליה לרגל לבית מקדש שלוש פעמים בשנה בשלושת הרגלים. מה מבטיח הקב"ה? (לד, כד) לא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות
 18. יש מצווה להביא את ראשית ביכורי אדמתנו לירושלים, מה צריך להביא (איזה פירות) כביכורים? (רש"י לד, כו) משבעת המינין האמורים (ג) בשבח ארצך, ארץ חטה ושעורה וגפן וגו' (דברים ח, ח), ודבש, הוא דבש (ד) תמרים:
 19. מה אנו זוכים בעקבות מצוות ביכורים? (ספורנו לד, כו) ובוה תשיג ההצלחה בפירות, כאמרו וראשית כל בכורי כל תתנו לכהן, להניח ברכה אל ביתך
 20. לאחר חטא העגל שהתרחש ביום בתמוז משה רבינו עולה שוב ברא"ח אלול ויורד ביום הכיפורים עם הלוחות השניים. כמה זמן היה משה רבינו בהר הפעם השנייה? (לד, כח) ארבעים יום וארבעים לילה
 21. מה קורה לפניו של משה רבינו בדרתו מהר סיני עם לוחות הברית? (לד, כט) קרן עור פניו
 22. מה הכוונה ש"קרן" עור פניו של משה ומהיכן זכה לזה? (רש"י לד, כט) לשון קרנים, שהאור מבהיק ובוולט כמין קרן. ומהיכן זכה משה לקרני ההוד, (י) רבותינו אמרו מן המערה, שנתן הקב"ה ידו על פניו, שנאמר ושכתי ידו כפי (שמות לג, כב):
 23. מה "הסכנה" כביכול בה? אומר למשה "כתוב לך" ולמה אין זו סכנה? (מדרש רבה לד, אות ט) דבר אחר, כתב לך, התחילו מלאכי השרת אמרים לפני הקדוש ברוך הוא אלה נותן רשות למשה שיכתב מה שהוא מבקש, שיאמר לישראל אני נתתי לכם את התורה, אני הוא שכתבתני ונתת לי לכם. אמר להם הקדוש ברוך הוא חס ושלום שמושה עושה את הדבר הזה, ואפילו עושה נאמן הוא, שנאמר (במדבר יב, ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא.
- מובא במדרש תנחומא על הפסוק ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. מנין היה יודע משה אימתי יום. אלא כשהקדוש ברוך הוא היה מלמדו תורה בכתב, היה יודע שהוא יום. וכשהיה מלמדו על פה משנה ותלמוד, היה יודע שהוא לילה. לפי שהיום וליילה שוין לפני הקדוש ברוך הוא, ועוד מנין היה יודע בין יום ובין לילה. כשהיה רואה המזלות כודעין ומשתחווין, היה יודע שהוא יום. וכשהיה רואה החמה משתחווה, היה יודע שהוא לילה. דכתיב: וצבא השמים לך משתחווים
24. הקורא בתורה כמה פסוקים צריך לפחות כדי לקרוא בתורה, ומאיפה אפשר ללמוד זאת מפרשתנו בדרך דרש? (מדרש תנחומא לד, כז) כח ויאמר ה' אל משה פסל לך. ולמדנו רבנו, הקורא בתורה עד כמה חוב לקרות. כך שנו רבותינו: הקורא בתורה, לא יפחת משלשה פסוקים, כנגד שלשה אבות, שבזכותן נתנה תורה לישראל, שנאמר: ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר (שמות יט, ג) ומנין שנקראו אבות הרים? שנאמר: שמעו הרים את ריב ה' והאתנים (מיכה ו, ב) לפיכך צריך אדם לשמר את התורה, שנפשו הוא משמר.
- כיצד משה רבינו לימד את התורה לכל בני ישראל? מובא בגמרא (מסכת עירובין נד עמוד ב) ת"ר כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו נמצאו ביד אהרן ארבעה ביד בניו שלשה וביד הזקנים שנים וביד כל העם אחד נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקו נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקו נמצא ביד הכל ארבעה
25. עם ישראל מיוחד להתקרב אל משה רבינו בגלל קירון הפנים. מה משה רבינו שם על פניו? (לד, לג) מסוה